

III.

Koncepce Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC jako nástroje vnější migrační politiky České republiky

1. Úvod

Přestože migrace a nucené vysídlení nejsou ve světě novým pojmem, právě migrační krize z let 2015 a 2016, jejíž následky jsou dodnes patrné, ještě zdůraznila potřebu věnovat dané problematice zvýšenou pozornost. Nezbytnými jsou nejen formy přímé pomoci nuceně vysídleným či migrujícím osobám, ale především zaměření se na prevenci příčin, které tyto osoby vedou k opuštění jejich domovů, a podpora zemí, které jsou nadměrně vystaveny jejich přílivu. Ať se jedná o jakoukoliv z příčin nuceného či dobrovolného odchodu osob ze svého domova, jako jsou například humanitární katastrofy, které způsobují nucené vysídlení obyvatel, politické nepokoje nebo migrace osob za účelem zajištění základních potřeb, které by jim umožnily vést důstojný život, zůstává problematika migrace a nuceného vysídlení nadále jak pro Českou republiku, tak Evropskou unii, prioritní, a to i zejména v souvislosti s pandemií covid-19.

Jedním z nástrojů, kterými Česká republika v národním i mezinárodním kontextu na výzvy spojené s migrací a nuceným vysídlením odpovídá, je *Stálý zdravotně humanitární program MEDEVAC* (dále jen „program MEDEVAC“). Program MEDEVAC je vládní zdravotně humanitární program Ministerstva vnitra České republiky, který je od svého založení v roce 1993 zaměřen na poskytování lékařské péče zranitelným skupinám obyvatelstva. Léčba je poskytována zdarma a výhradně civilistům, kteří se nacházejí ve vážném zdravotním stavu, nebo jim jejich zdravotní stav neumožňuje vést důstojný život. Poskytování zdravotní humanitární pomoci prostřednictvím programu MEDEVAC probíhá zejména prostřednictvím jeho čtyř hlavních aktivit.

Tento dokument představuje *Koncepci Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC jako jednoho z nástrojů vnější migrační politiky České republiky* (zkráceně Koncepce programu MEDEVAC). Tato koncepce, která je realizována Ministerstvem vnitra, představuje, spolu s *Koncepcí Programu Ministerstva vnitra Pomoc na místě jako nástroje vnější migrační politiky České republiky* (dále jen „program Pomoc na místě“), hlavní nástroj České republiky ve vnější dimenzi a podrobněji rozpracovává zásady Strategie migrační politiky¹ přijaté usnesením Vlády ČR č. 621 dne 29. července 2015. Koncepce programu MEDEVAC má za cíl stanovit a definovat jak ideový rámec programu v souladu s prioritami Evropské unie (EU), tak metodologický rámec pro realizaci programu MEDEVAC jakožto prostředku k dosažení těchto priorit, a to v kontextu aktuálních trendů v oblasti azylu a migrace. Tato koncepce vychází primárně z úspěšné realizace programu MEDEVAC v letech 1993 až 2021, respektující základní metodologické procesy z let 2016 - 2021, kdy byl program realizován jakožto vládní stálý zdravotně humanitární program České republiky.

Tato koncepce tak představuje komplexní metodologický rámec programu MEDEVAC, který vypracovalo Ministerstvo vnitra jakožto koordinátor programu a hlavní gestor za problematiku migrace

¹ Ministerstvo vnitra, *Strategie migrační politiky České republiky*, dostupné <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/obecne-o-migracni-a-azylove-politice-ceske-republiky-obecne-o-migracni-a-azylove-politice-ceske-republiky.aspx>

a mezinárodní ochrany na národní i mezinárodní úrovni, a to jak na úrovni legislativně-koncepční a analytické, tak i realizační.²

2. Problematika

Humanitární katastrofy, politické nepokoje, války nebo snaha o zajištění základních potřeb umožňujících vést důstojný život vyhnaly z domovů miliony lidí. K těmto perzistentním příčinám migrace a nuceného vysídlení se v roce 2020 přidala také pandemie onemocnění covid-19. Socioekonomické důsledky pandemie mají za následek další zhoršení životních podmínek těchto lidí včetně ztížení přístupu ke zdravotní péči a nárůstu chudoby. Ač všechny konečné dopady pandemie nejsou zatím plně známy, dá se očekávat prohloubení současných problémů, které mohou mít za následek další zesílení faktorů pro migraci či destabilizaci osob, které jsou již v pohybu.

Úřad Vysokého komisař OSN pro uprchlíky (UNHCR) ve své zprávě za rok 2019 oznámil, že populace vysídlených osob v současnosti čítá celkem 79,4 milionu, což zahrnuje 20,2 milionu uprchlíků registrovaných v souladu s Ženevskou úmluvou o právním postavení uprchlíků, 3,7 milionu žadatelů o azyl a 43,9 milionů vnitřně vysídlených osob. Právě komunity a země sousedící s epicentrem krizí jsou obvykle těmi, kdo hostí největší počet vysídlených osob, což často zatěžuje jejich vlastní limitované zdroje. Uváděno je, že rozvojové země hostí až 84 % všech vysídlených osob.³ Vzhledem k tomu, že počty těchto osob stále narůstají, vzniká i stálý nátlak na již tak omezené kapacity rozvíjejících se zemí.

Velmi častým problémem je dle Světové zdravotnické organizace (WHO) právě nedostupnost zdravotnické péče v místě, ať z důvodu finanční nákladnosti nebo nedostatečné kvality, kapacity či dostupnosti. Mnoho vysídlených osob se tak nachází v situaci, kdy si zdravotní péči nemohou dovolit, případně jim stát, ve kterém pobývají, nemůže adekvátní lékařskou péči poskytnout. Zpráva WHO konkrétně uvádí, že *kvůli vážné nedostatečnosti pokrytí služeb v prostředí s nízkými příjmy je celkový přístup k základní zdravotní péči stále hluboko pod optimem. V roce 2017 byla pouze jedna třetina až jedna polovina světové populace schopna si obstarat základní zdravotní péči. Neschopnost platit za zdravotní péči představuje další velkou výzvu.*⁴

Aktivní role v zemích původu či zemích prvního vysídlení ve formě bilaterální spolupráce za účelem udržitelného budování a podpory zdravotnických kapacit těchto zemí, stejně jako přímá pomoc nuceně vysídleným osobám a zranitelným občanům zde pobývajícím, je efektivním nástrojem vnější migrační politiky České republiky a zároveň pomoci, kterou Česká republika může nabídnout.

Zdravotnický systém České republiky poskytuje vysoce kvalitní a komplexní péči využívající nejmodernější postupy, která v řadě odvětví, jako je onkologie, kardiochirurgie, ortopedie či oftalmologie dosahuje v mezinárodním srovnání nejlepších výsledků, současně disponuje zdravotnickými zařízeními poskytujícími vysoce specializovanou péči. Česká republika patří celosvětově mezi země s nejnižší novorozeneckou úmrtností, konstantním růstem střední délky života a vysokou úspěšností v oblasti transplantací, které zde mají dlouholetou tradici. Zkušenosti z těchto a dalších odvětví jsou dlouhodobě úspěšně předávány v rámci rozvojových projektů či během odborných stáží a

² Ibid.

³ European Asylum Support Office (EASO), *EASO Asylum Report 2020: Annual Report of the Situation of Asylum in the European Union*, dostupné: <https://easo.europa.eu/asylum-report-2020>

⁴ World Health Organization, *World health statistics 2020: monitoring health for the SDGs, sustainable development goals*, dostupné: <https://www.who.int/data/gho/publications> [citováno 30. března 2021].

školení zahraničního zdravotnického personálu. Z pohledu zemí začleněných do programu MEDEVAC je Česká republika rovněž atraktivním partnerem k předávání know-how vzhledem ke svým zkušenostem s transformací zdravotnického systému včetně systému veřejného zdravotního pojištění po roce 1990.

3. Východiska a cíle programu

Stálý zdravotně humanitární program MEDEVAC reaguje na trvalé, dlouhodobé i nové zdravotnické výzvy v oblasti migrace a nuceného vysídlení. Cílem programu MEDEVAC je zajištění přímé zdravotnické pomoci vysídleným osobám i zemím hostícím tyto osoby. Zároveň je cílem programu podpora zdravotnických zařízení ve třetích zemích tak, aby odbornost a kapacita zdravotnické péče byla systematicky zvyšována a tím byla zvýšena i životní úroveň obyvatel.

Program MEDEVAC v rámci svých aktivit zohledňuje programy zahraniční rozvojové spolupráce v sektoru zdravotnictví v gesci MZV a humanitární pomoci poskytované do zahraničí ministerstvy zahraničních věcí a vnitra v souladu se zákonem č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí, a je komplementární též s dílčími asistenčními programy - *Programem aktivit na podporu zdrojových a tranzitních zemí migrace v Africe v období 2020 – 2022*, který byl schválen vládním usnesením č. 169 ze dne 2. března 2020, *Programem humanitární, rekonstrukční a rozvojové asistence Sýrii v období 2016 – 2019*, schváleným usnesením č. 588 z 27. června 2016 a jeho pokračováním v období 2020 – 2021 dle usnesení č. 587 z 26. srpna 2019 a s *Programem na podporu stabilizace a rekonstrukce Iráku v období 2018 – 2021*, schváleným usnesením č. 824 z 29. listopadu 2017.

Svým obsahovým zaměřením je program včleněn do Strategie migrační politiky České republiky, která prostřednictvím sedmi zásad definuje základní východiska migrační politiky státu. Čtvrtá zásada se specificky zaměřuje právě na oblast pomoci uprchlíkům: *„Česká republika posílí aktivity s cílem pomoci uprchlíkům v zahraničí a s tím související prevenci dalších migračních toků, včetně podpory rozvoje zemí při zvládnutí migračních krizí“*.⁵

Zároveň spolu s dalšími aktivitami ČR a EU přispívá program MEDEVAC k celkovému úsilí Organizace spojených národů (OSN) v hledání dlouhodobých řešení uprchlických a migračních situací v evropském sousedství a prevence velkých migračních toků dále do Evropy, které jsou ukotveny např. v mezinárodním uprchlickém právu či v mezinárodním humanitárním právu či Ženevských úmluvách. V neposlední řadě program přispívá k naplňování Cílů udržitelného rozvoje OSN přijatých v rámci Agendy 2030, a to zejména k naplňování cílů 1, 3 a 4 ve vztahu k nuceně vysídleným osobám.

Při definování priorit, které jsou každoročně schvalovány, program MEDEVAC za účelem maximálně využít potenciál obou programů spolupracuje s programem Pomoc na místě, který schválila Vláda ČR svým usnesením č. 19 ze dne 14. ledna 2015. Ač oba programy operují samostatně, formou pravidelných konzultací udržují strategické partnerství a vzájemně se doplňují.

Program MEDEVAC též svým úsilím naplňuje Koncepti zahraniční politiky České republiky, a to především v podpoře celosvětového úsilí o zajištění důstojného života. *„Naplnění lidské důstojnosti*

⁵ Ministerstvo vnitra, *Strategie migrační politiky České republiky*, dostupné: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zasady-migracni-strategie> [citováno 29. března 2021].

je hodnotou samo o sobě, zároveň však přispívá k mezinárodní bezpečnosti, neboť zároveň zabraňuje nebo omezuje vzniku bezpečnostních hrozeb, jako např. regionálních konfliktů, terorismu nebo neregulérní migrace, a přispívá k udržitelnému rozvoji.“⁶

V neposlední řadě program MEDEVAC odpovídá sdílené filosofii předcházení migrace a posilování důstojného života v zemích původu nebo v zemích prvotního vysídlení v rámci Evropské unie. Evropská komise, ve svém Novém paktu o migraci a azylu, akcentuje budování vztahů EU se třetími zeměmi *“neboť vnitřní a vnější rozměr migrace jsou neoddělitelně spjaty: úzká spolupráce s partnery má přímý dopad na účinnost politik v rámci EU. Řešení základních příčin nelegální migrace, boj proti převaděčství migrantů, pomoc uprchlíkům pobývajícím ve třetích zemích a podpora dobře řízené legální migrace jsou pro EU i naše partnery hodnotnými cíli, které je třeba sledovat prostřednictvím komplexních, vyvážených a individuálně uzpůsobených partnerství.“⁷*

V tomto Novém paktu o migraci a azylu Evropská komise definuje širší priority, které mají být implementovány s ohledem na specifické potřeby partnerské země či regionu. Mezi tyto priority patří:

- a) ochrana uprchlíků a osob, které potřebují mezinárodní ochranu, stejně tak jako podpora zemí, které tyto osoby hostí;
- b) vytváření ekonomických příležitostí, zejména pro mladé osoby, a zaměření se na hlavní příčiny nelegální migrace;
- c) posilování kapacity partnerských zemí na zvládání migrace, včetně správy hranic a boje s převaděčstvím.

Velmi důležitou roli v plnění těchto cílů mají sehrát přímo členské státy EU, které navazují s partnery bilaterální vztahy a formou spolupráce pomáhají EU plnit svou povinnost poskytovat ochranu lidem v nouzi a plnit úlohu hlavního světového poskytovatele rozvojové pomoci.⁸ Ministerstvo vnitra jako koordinátor programu MEDEVAC se snaží, ve spolupráci s dalšími partnery, stále nacházet efektivnější a účinnější podoby realizace tohoto programu vyplývající ze zkušeností a aktuální potřeby na poli migrace. Mezinárodněpolitická situace v oblasti nuceného vysídlení a migrace je velmi dynamická a její vývoj je zapotřebí pozorně sledovat, proto nutnost přizpůsobit program novým situacím také vede ke konstantnímu hledání nových možností a způsobů realizace programu.

4. Vize a hodnoty programu

V souladu s výše uvedenými východisky je prostřednictvím programu MEDEVAC poskytována zdravotní humanitární pomoc výhradně civilistům zasaženým humanitárními katastrofami s důsledkem

⁶ Ministerstvo zahraničních věcí, *Koncepce zahraniční politiky ČR*, dostupné: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepce/koncepce_zahranicni_politiky_cr.html [citováno 29. března 2021].

⁷Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o novém paktu o migraci a azylu ze dne 23. září 2020, dostupné: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0609&from=CS> [citováno 29. března 2021]

⁸Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o novém paktu o migraci a azylu ze dne 23. září 2020, dostupné: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0609&from=CS> [citováno 29. března 2021]

nuceného vysídlení, politickými nepokoji, válkou, a osobám, které se nacházejí ve vážném zdravotním stavu, nebo jim jejich zdravotní stav neumožňuje vést důstojný život.

Základními hodnotami programu MEDEVAC jsou především pomoc nejzranitelnějším skupinám obyvatelstva (zejména ženám, dětem a starším osobám), poskytnutí co možná nejefektivnější a nejučinnější pomoci na místě, ale také spolupráce s českými nemocnicemi a zdravotníky. Souhrn všech aktivit programu MEDEVAC má za cíl jednak nabídnout přímou materiální a expertní pomoc, a také soustavně zvyšovat dostupnost a udržitelnost zdravotní péče ve třetích zemích a životní úroveň vybraných pacientů

Program MEDEVAC podporuje zvyšování kapacit zdravotnických zařízení (materiálně, finančně, školením zdravotnického personálu apod.), ale i celkové zdravotnické infrastruktury v zemích původu a prvotního vysídlení. Pomoc je tak cílena nejen na nuceně vysídlené osoby, ale i na hostitelské země a místní komunity. Mimo to je snahou programu při mimořádných událostech efektivně a účelně snížit rizika a hrozby vzniklé z dané situace, neboť katastrofa, ať už ozbrojený konflikt, přírodní krize nebo lidmi způsobená mimořádná událost, může způsobit nucené vysídlení osob, negativně ovlivnit rozvoj dané země a zabránit dosažení řady zdravotních cílů. Program MEDEVAC si klade za cíl tyto negativní důsledky mimořádných událostí dle svých možností, či možností České republiky, minimalizovat.

Program MEDEVAC aktivně a variabilně reaguje na aktuální humanitární, bezpečnostní a politickou situaci v evropském sousedství a flexibilně zaměřuje svou činnost podle aktuálních potřeb; program MEDEVAC je připraven reagovat i na neočekávané výzvy jako například pandemie covid-19 či jiné nepředvídatelné situace způsobující vysídlení osob jako jsou devastující dopady ozbrojených konfliktů, přírodních či lidmi způsobených katastrof na lidské zdraví a přispívat k zvyšování důstojnosti těch, kteří jsou těmito událostmi zasaženi.

Na dosažení cílů má vliv řada dalších především vnějších faktorů, které často není možné předpovědět ani kontrolovat, a to obzvláště změny socioekonomické a politické situace v jednotlivých zemích, jednání některých států s cílem podporovat konkrétní migrační toky, aktivity ostatních dárců a mezinárodních organizací působících v oblasti migrace, pandemie či jiných relevantních oblastech.

Transparentní spolupráce s místními partnery posiluje program MEDEVAC dobré jméno České republiky v oblasti zdravotně humanitární pomoci i obecně. Podpora při budování zdravotnických kapacit pomůže obnovit zničenou zdravotnickou infrastrukturu, zacelit zdravotnický systém v místě působení a pozitivně ovlivnit poskytování zdravotních služeb.

Aby bylo dosažení načrtnutých vizí realistické a proveditelné, je žádoucí navázat na dosavadní realizaci programu MEDEVAC a dále upevnit a rozšířit strategická partnerství se spolupracujícími subjekty v České republice. To umožní programu MEDEVAC větší možnosti v modelování humanitárně zdravotní pomoci. Naplňování této myšlenky bude realizováno skrze bilaterální spolupráci nebo společné působení s dalšími nástroji Ministerstva vnitra, vlády ČR, dalšími zapojenými resorty, unijními institucemi či mezinárodními organizacemi. Posílení partnerství a spolupráce s výše zmíněnými subjekty umožní programu MEDEVAC reagovat na možné výzvy spojené s budoucím vývojem událostí.

Dále je nutné rozvíjet efektivní spolupráci a komunikaci se členy pracovní skupiny programu MEDEVAC, jejímž cílem je koordinace napříč dotčenými státními orgány tak, aby bylo vytvořeno pracovní

prostředí, ve kterém se mísí jak ideové, tak kapacitní možnosti, které programu MEDEVAC umožňují naplňovat vytyčené priority

Ministerstvo vnitra zastřešuje program MEDEVAC, koordinuje jej a ve spolupráci s jednotlivými partnery projektově řídí. Tato pozice vyžaduje jasnou komunikační strategii k jednotlivým partnerům programu MEDEVAC, stejně jako vyžaduje i od jednotlivých partnerů programu své kroky s koordinátorem sdílet a efektivně komunikovat.

5. Mezirezortní koordinace provádění programu

Za účelem koordinování aktivit programu MEDEVAC pravidelně zasedá meziresortní pracovní skupina, která byla ustavena usnesením Vlády ČR ze dne 20. listopadu 2015 č. 956 o zřízení Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC. Pracovní skupina je vedena Ministerstvem vnitra a skládá se ze zástupců Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva obrany, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Armády České republiky.

Zasedání pracovní skupiny, které nahrazuje meziresortní připomínkové řízení, svolává Ministerstvo vnitra zpravidla dvakrát ročně a v případě potřeby může být pracovní skupina svolána i mimořádně.

Ministerstvo vnitra pro jednání pracovní skupiny předkládá:

- rámcové priority programu pro dané období, které jsou obsahově a teritoriálně vymezené,
- finanční rozvahu ročního rozpočtu,
- harmonogram plánovaných aktivit a odhadovaný rozpočet na jejich realizaci,
- zprávu o plnění schválených aktivit z předešlého období,
- případné další aktivity.

Mezi hlavní činnosti pracovní skupiny patří:

- projednání a schválení podkladů předložených Ministerstvem vnitra,
- navrhnout Vládě České republiky roční rámcové priority Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC,
- koordinovat aktivity programu MEDEVAC na meziresortní úrovni,
- navrhnout změny v ročních rámcových prioritách programu MEDEVAC či v jeho fungování, a to dle aktuálního vývoje a potřeby,
- zajišťovat koherenci a synergii s humanitárními programy v gesci členů pracovní skupiny.

Na návrh pracovní skupiny schvaluje vláda ČR každoroční rámcové priority předložené Ministerstvem vnitra, které stanovují aktivity programu na daný rok a určují partnerské země. Výjimkou ze standardního procesu schvalování priorit v rámci pracovní skupiny jsou urgentní humanitární záležitosti, kdy je třeba rychlé reakce na náhlou krizi, například v rámci Mechanismu civilní ochrany EU. Nicméně i v tomto případě je pracovní skupina informována ze strany Ministerstva vnitra, stejně tak i o případných změnách nad rámec schválených priorit.

5.1. Role zapojených rezortů při realizaci programu MEDEVAC

Ministerstvo vnitra jako hlavní gestor programu MEDEVAC garantuje plnění cílů a koordinuje realizaci jednotlivých aktivit; disponuje přiděleným rozpočtem na realizaci programu MEDEVAC schváleným vládou a poskytuje finanční zdroje zapojeným rezortům k realizaci programu skrze účelové rozpočtové opatření; koordinuje veškeré aktivity programu MEDEVAC a přímo je implementuje, a to ve spolupráci s partnerskými nemocnicemi a zapojenými rezorty.

Ministerstvo zdravotnictví jako zřizovatel poskytovatelů zdravotnických služeb (partnerských fakultních nemocnic), které se podílejí na realizaci programu MEDEVAC, informuje poskytovatele o plánovaných aktivitách programu MEDEVAC schválených pracovní skupinou; přiděluje poskytovatelům provozní příspěvek na pokrytí nákladů vzniklých s realizací programu z rozpočtu programu MEDEVAC; je zodpovědné za řádné vyúčtování nákladů na realizaci programu, které předkládá Ministerstvu vnitra a které vyúčtovává v souladu se vzájemně uzavřenými zásadami.

Ministerstvo zahraničních věcí sdílí poznatky z realizace humanitární pomoci a asistenčních programů pro země, které jsou relevantní pro realizaci programu MEDEVAC a pro vzájemné synergie. Prostřednictvím zastupitelských úřadů v partnerských zemích programu se podílí na mapování partnerů v nových zemích programu, na vyhodnocování situace v místě, na podpoře lékařských a dalších misí realizovaných v rámci programu a na průběžné komunikaci s místními partnery. Za tímto účelem čerpá provozní příspěvek na pokrytí nákladů zastupitelských úřadů, které vzniknou v souvislosti s jeho realizací, z rozpočtu programu MEDEVAC; příspěvek vyúčtovává v souladu se vzájemně uzavřenými zásadami.

Ministerstvo obrany jako zřizovatel poskytovatele zdravotnických služeb (Ústřední vojenská nemocnice v Praze), který se podílí na realizaci programu MEDEVAC, informuje poskytovatele zdravotnických služeb o plánovaných aktivitách programu MEDEVAC schválených pracovní skupinou; přiděluje poskytovateli provozní příspěvek na pokrytí nákladů vzniklých s realizací programu z rozpočtu programu MEDEVAC; je zodpovědné za řádné vyúčtování nákladů na realizaci programu, které předkládá Ministerstvu vnitra.

Armáda České republiky se podílí na zdravotně humanitárních evakuacích; spolupráce s Armádou České republiky může být využíváno i v rámci realizace aktivit programu v zahraničí.

Ministerstvo průmyslu a obchodu sleduje aktivity programu MEDEVAC za účelem možného sladování aktivit v regionech, kde program MEDEVAC působí, a hledání komerčních návazností na aktivity programu.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy informuje veřejné vysoké školy o plánovaných aktivitách programu MEDEVAC schválených pracovní skupinou; vyhláší dotační výzvu pro veřejné vysoké školy na podporu realizace školení a stáží v rámci programu z rozpočtu programu MEDEVAC; je zodpovědné za řádné vyúčtování poskytnutých dotací na realizaci programu, které předkládá Ministerstvu vnitra.

Finanční prostředky na realizaci programu MEDEVAC jsou každoročně uvolňovány z rozpočtu Ministerstva vnitra na základě rozhodnutí Vlády ČR, která schvaluje priority a použití rozpočtu programu MEDEVAC. Ministerstvo vnitra jako koordinující orgán programu MEDEVAC poskytuje rozpočtovým opatřením z rozpočtu programu MEDEVAC finanční prostředky Ministerstvu

zdravotnictví, popř. Ministerstvu obrany, jako zřizovatelům zapojených českých partnerských nemocnic, Ministerstvu zahraničních věcí jako resortu zodpovědnému za chod zastupitelských úřadů v zahraničí a Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy jako ústřednímu orgánu státní správy pro vysoké školy.

6. Realizace Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC

Za účelem naplňování cílů programu MEDEVAC jsou využívány následující aktivity:

- vysílání českých lékařských týmů do zahraničí,
- odborné stáže a školení zahraničního zdravotnického personálu v České republice nebo v zahraničí,
- zdravotně humanitární evakuace osob na léčení do České republiky,
- podpora projektů na budování a rozvoj zdravotnické infrastruktury v zahraničí.

Ministerstvo vnitra průběžně sleduje a vyhodnocuje účelnost a efektivnost vynakládaných prostředků na realizaci aktivit programu, jak je stanoveno v zákoně č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně souvisejících zákonů. Z podstaty proměnlivosti a množství faktorů nicméně nelze v rámci této koncepce stanovit pro cíle objektivně měřitelné ukazatele jejich naplnění v souladu s principy SMART (*Specific, Measurable, Achievable, Realistic, Time Specific*). Měřitelné výstupy a cíle jsou stanoveny až v průběhu realizace na úrovni jednotlivých projektů a aktivit.

6.1 Vysílání lékařských týmů do zahraničí

Při vysílání lékařských týmů do zahraničí program MEDEVAC reflektuje jak potřeby dané místem, tak možnosti zapojených českých nemocnic. Zahraniční nemocnice, ve kterých české lékařské týmy pracují, jsou vybrány ve spolupráci se zastupitelským úřadem v místě, který úzce spolupracuje s místními příslušnými orgány a institucemi, Ministerstvem zahraničních věcí, Ministerstvem vnitra a zástupci českých partnerských nemocnic.

Do programu MEDEVAC jsou vybíráni zpravidla takoví pacienti, kteří by v místě, kde se nachází, nedosáhli na adekvátní zdravotní péči, nebo jejichž zdravotní stav je natolik závažný, že vyžaduje vysoce kvalifikovaný zákrok, který zdravotnický personál v místě není schopen zajistit. Důraz je kladen na poskytování zdravotní péče nejzranitelnějším skupinám populace, a to zejména nuceně vysídleným osobám, popř. hostitelské komunitě, ženám, dětem či starším lidem v partnerských zemích programu, a na zvýšení kvality života a důstojnosti pacientů. Lékařská péče je vybraným pacientům poskytována vždy bezplatně, veškeré náklady na lékařský zákrok a následnou rehabilitaci jsou hrazeny z rozpočtu programu MEDEVAC.

Logistické zajištění vyslání zdravotnického personálu (popř. odborníků) do zahraničí zajišťuje česká partnerská nemocnice (popř. jiná partnerská organizace či instituce) ve spolupráci s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem zdravotnictví a v součinnosti s Ministerstvem zahraničních věcí a zastupitelským úřadem České republiky v dané zemi, který poskytuje asistenci s administrativním a logistickým zajištěním mise v místě.

Kromě lékařských týmů mohou do realizace programu MEDEVAC být zapojeni i nezdravotničtí odborníci pro program relevantní, jako jsou odborníci z oblasti zdravotnické technologie, péče o duševní zdraví, akademičtí odborníci, dodavatelé zdravotnické techniky apod.

Podrobný postup vysílání lékařských týmů je popsán ve vnitřním manuálu programu MEDEVAC.

6.2 Odborné stáže a školení zahraničního zdravotnického personálu

Vzdělávání zahraničního zdravotnického personálu je realizováno za účelem výměny odborných zkušeností a předávání znalostí zahraničním zdravotníkům tak, aby se efektivně zvyšovala úroveň zdravotnictví v partnerských zemích; důraz je přitom kladen především na dlouhodobou udržitelnost. Vzdelávání probíhá dvěma způsoby, a to buď formou stáže zahraničních zdravotníků v České republice, nebo školení přímo v partnerské zemi, kam je za tímto účelem vyslán český tým odborníků. Školení v zahraničí a stáže v České republice na sebe mohou i vzájemně navazovat a doplňovat se, čímž se dále prohlubuje vzájemná výměna odborných znalostí a zkušeností. Školení též může probíhat i distanční formou, pokud se na tom týmy dohodnou.

Cílem stáží v České republice je do hloubky seznámit zahraniční zdravotníky, případně akademiky či jiné odborníky relevantní pro program MEDEVAC, s fungováním českých zdravotnických zařízení, systémem zdravotnictví či výuky studentů, nebo celkově s užití odbornou problematikou.

Účast na stáži v České republice je pro zahraniční účastníky bezplatná a je organizačně řízena přijímací nemocnicí ve spolupráci s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem zdravotnictví; Ministerstvo zahraničních věcí poskytuje součinnost zejména s administrativním zajištěním v místě a s vydáváním krátkodobých víz pro účastníky stáže. Délka stáže se odvíjí od potřeb konkrétních účastníků a možností přijímací nemocnice, celková délka však nepřekročí 90 dní.

Podrobný postup při realizaci stáží a školení je popsán ve vnitřním manuálu programu MEDEVAC.

6.3 Zdravotně humanitární evakuace osob na léčení do České republiky

V rámci programu MEDEVAC je možné do České republiky dopravit vybrané osoby v rámci zdravotně humanitární evakuace. Evakuace těchto osob mohou být buď krátkodobé, nebo dlouhodobé s případným přesahem do trvalého usídlení osob na území České republiky.

Umožňují-li to okolnosti, probíhá přeprava pacientů individuálně, zejména civilními lety, popř. pozemní dopravou. V případě, že individuální přeprava není vhodná či možná, Ministerstvo vnitra může leteckou přepravu vybraných pacientů realizovat dopravním letadlem Armády České republiky. V takovém případě je věc konzultována s Ministerstvem obrany a Armádou ČR.

Veškeré náklady spojené s evakuací pacientů jsou hrazeny z rozpočtu programu MEDEVAC, ať už napřímo, případně prostřednictvím zapojených resortů a smluvních partnerů Ministerstva vnitra.

Podrobný postup při zdravotně humanitárních evakuacích je popsán ve vnitřním manuálu programu MEDEVAC.

6.3.1 Krátkodobé evakuace

Krátkodobé evakuace do České republiky jsou prováděny zejména za účelem poskytnutí lékařské péče, a to v případech, kdy léčba pacienta v České republice znamená změnu jeho zdravotního stavu v podobě záchranu života nebo zásadního zvýšení kvality života. Krátkodobá evakuace je využívána v případě, že v místě původu pacienta nelze daný zákrok efektivně či bezpečně provést. Potenciální pacient je identifikován buď samotným lékařským týmem v průběhu mise, nebo zastupitelským úřadem v místě v součinnosti s místními či mezinárodními zdravotnickými odborníky, přičemž každý případ je individuálně konzultován s Ministerstvem vnitra. Léčba pacienta musí být v souladu s cíli programu MEDEVAC a odsouhlasena členy pracovní skupiny pro realizaci programu MEDEVAC.

Pacientům, popř. jejich zákonným zástupcům, je během pobytu na území České republiky kromě léčby zajištěna i nezbytná materiální podpora a sociální péče. Veškeré náklady spojené s evakuací pacientů jsou hrazeny z rozpočtu programu MEDEVAC, není-li stanoveno jinak.

6.3.2 Dlouhodobé evakuace

Dlouhodobé evakuace v rámci programu MEDEVAC jsou prováděny na základě usnesení Vlády ČR ze zdravotních či dalších souvisejících humanitárních účelů. Přeprava těchto osob do České republiky je prováděna buď na základě nutného zajištění zdravotní péče těchto osob, nedostupnosti zdravotní péče v místě jejich pobytu, či z jiných humanitárních důvodů. V takovýchto případech je program MEDEVAC schopen poskytnout rychlý transport indikovaných osob do České republiky, včetně jejich případné léčby a následného zajištění právní úpravy pobytového oprávnění v zemi. Konkrétní podoba dlouhodobé evakuace a systém výběru osob indikovaných k evakuaci jsou stanoveny vládním usnesením a samotná realizace probíhá v součinnosti s výše uvedenými subjekty spolupracujícími s programem MEDEVAC.

Pacienti, popř. jejich doprovod, přijíždí do České republiky, kde po jejich přijetí je jejich pobyt řešen v souladu s aktuální platnými zákonnými předpisy. Ukončení účasti v programu MEDEVAC nastává v situaci, kdy jsou naplněny cíle evakuace vymezeny v rámci programu.

6.4 Podpora projektů na budování a rozvoj zdravotnické infrastruktury

Program MEDEVAC v rámci své činnosti podporuje zahraniční projekty jiných mezinárodních vládních či nevládních organizací, které přispívají k rozvoji zdravotnictví, případně jiným způsobem podporují zdravotnický sektor. Tyto projekty jsou podporovány formou udělení peněžního daru z rozpočtu programu MEDEVAC, který je realizován na základě usnesení Vlády ČR.

Cílem podporovaných zdravotnických projektů je přispět ke zlepšení přístupu ke zdravotní péči pro nuceně vysídlené osoby, navrátilce a hostitelskou komunitu a zlepšit kvalitu péče, a to zejména prostřednictvím renovace a rekonstrukce zdravotnických zařízení, podpory vzdělávání místního zdravotnického personálu nebo distribuce zdravotnického vybavení a materiálu.

Z geografického hlediska existují tři kritéria pro výběr zahraničních projektů, které program MEDEVAC podporuje:

- I. v zemích, které jsou pro program relevantní a nachází se v prioritním regionu, avšak z logistických, bezpečnostních či kapacitních důvodů není možné zde přímo realizovat aktivity vyžadující osobní účast českých odborníků;
- II. v partnerských zemích programu, ve kterých udělení peněžního daru na rozvoj zdravotnické infrastruktury slouží jako doplňující část nad rámec dalších aktivit programu MEDEVAC za účelem rozšíření podpory a budování hlubšího partnerství, popř. udělení peněžního daru slouží jako substituční aktivita v případě, že ze závažných důvodů není možné v partnerské zemi uskutečnit v daném období lékařskou misi či školení zdravotnického personálu s osobní účastí;
- III. v zemích, které se nachází v regionu prioritním pro program MEDEVAC, a které mají zároveň potenciál pro případné rozšíření dalších aktivit programu; udělení peněžního daru v takovém případě může sloužit jako nástroj k navázání a budování vztahů za účelem případné budoucí spolupráce.

Kromě realizace zdravotnických projektů ve spolupráci s mezinárodními vládními a nevládními organizacemi může program MEDEVAC poskytnout přímou materiální pomoc vládě přijímajícího státu, zahraniční nemocnici či jinému relevantnímu aktérovi. Materiální pomoc je poskytována zejména jako reakce na nastalou humanitární situaci, může však být použita i za stejným účelem jako peněžní dar, pokud je tento způsob pro daný účel efektivnější. Přímá materiální pomoc je realizována ve spolupráci s dalšími zapojenými resorty, popř. se zapojením složek integrovaného záchranného systému či jiného subjektu spolupracujícího s programem MEDEVAC.

Způsob výběru implementačního partnera a projektu pro financování formou peněžního daru stanovuje vnitřní manuál programu MEDEVAC.

7. Závěr

*Koncepce Stálého zdravotně humanitárního programu MEDEVAC jako jednoho z nástrojů vnější migrační politiky České republiky slouží k vymezení ideového a metodologického rámce programu MEDEVAC a spolupráce s příslušnou meziresortní pracovní skupinou při jeho implementaci. Detailní postupy při realizaci jednotlivých aktivit - vysílání českých lékařských týmů do zahraničí, odborných stáží a školení zdravotnického personálu, zdravotně humanitárních evakuací a podpory projektů na budování a rozvoj zdravotnické infrastruktury - upravuje vnitřní manuál programu MEDEVAC. Spolupráci mezi klíčovými resorty a konkrétní pravidla pro udělení provozních příspěvků na realizaci programu MEDEVAC blíže upravují *Zásady Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva vnitra pro poskytování provozního příspěvku, který pokrývá náklady realizace programu MEDEVAC* a *Zásady Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva vnitra pro poskytování provozního příspěvku, který pokrývá náklady realizace programu MEDEVAC*.*

Tato koncepce nabude platnosti dne 1. 1. 2022.